

Scurătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

SUMARUL:

- E. Lovinescu* Iarăși d. Ion Barbu
D. Nanu Sentințe
I. C. Visarion Să fie păcatu lu Vasile
Ion Barbu Nietzsche, Pytagora
I. Petrovici Pompiliu Eliade
Eugen Relgis Elefantul
Maiorul Gheorghe Brăescu A căzut Turtucaia!!

CRONICI:

Al. Dem. Marcu : I. Chiru-Nanov „Pe căile
Profeșilor“ 1916; *Hortensia Papadat-Ben-
gescu* : Se ridică vâlul; *F. Șirato* : Expo-
ziția Matysek.

Iusemnări. — *Bibliografie.*

24
Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂPTĂMANAL

A apărut:

„THEANO“

Roman de DIONIS

Este o piesă de fină psihologie, de delicată
emoțiune scrisă într'un stil fermecător.

SBUKATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COLABORĂTORI

Zaharia Bărsan, Al. Cazaban, G. Cair, Radu Cosmin, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Sângiorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Mișlian, Corneliiu Moldovanu, D. Nanu, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Sfrada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

IARĂȘI d. ION BARBU

Poeziile d-lui Ion Barbu au trezit oarecare discuțiuni și controverse. E tot ce puteam face. E tot ce puteam dori. Unui scriitor nu i se poate da ceiace n'are; nu-i poate lua însă nimeni ceiace are. Mai cred încă în *lucrul în sine*. D. Barbu n'avea nimic de câștigat din prețuirea mea liminară, după cum n'are nimic de pierdut din negația altora. N'am dorit decât să atrag atenția asupra lui. Am făcut-o cu destulă ponderație. I-am dat poetului numai o mișcare inițială de circulație. Opera lui își va îndeplini apoi destinaul, pe care nu-l poate nimeni provoca sau zădărnici.

* * *

Cu prilejul d-lui Ion Barbu se mai ridică o chestiune care merită o oarecare discuție. Mai toți criticii i-au recunoscut talentul; nu i-au găsit însă sentimentul și emoția. D. Barbu a fost trecut deci printre poeții formei glaciale. Un parnasian impasibil.

O confuziune. — O confuziune provenită din mărginirea obișnuită a noțiunii de emoție. Poezia lirică nu se limitează numai la poezia erotică și emoția nu iese numai din jocul sentimentelor elementare. Sunt și emoțiuni de ordin intelectual. Mai rar și mai puțin accesibile. Cu atât mai prețioase.

Un om de știință ce se scoboară în infinitul mic prin ajutorul microscopului sau se avântă în infinitul mare, prin telescop, un astronom ce pătrunde armonia sferelor cerești sau un matematician ce sondează calculul probabilităților, un entomolog sau un metafizician sunt capabili de emoțiuni puternice. Nimic nu se opune ca aceste emoțiuni să îmbrace haina artei. Trebuie numai, firește, talentul. Nu orice emoțiune presupune și expresia ei.

Aceasta în principiu. Nimeni nu va tăgădui deci legitimitatea unei poezii pornite dintr'un izvor atât de pur și de înalt.

Rămâne în discuție numai d. Ion Barbu.

Sbuciumul lavei ce năzuește spre albastrul cerului:

*De atunci, spre-o altă lume fluida-ți formă tinde
Cu slava întrevăzută, un dor fără de sațiu
Ar vrea să te 'mpreune... și ca s'o poți cuprinde
Tentacule lichide îți adâncești în spațiu*

(Lava)

Dorința munților de a se înfrăți cu «vasta strălucire»:

*De mult când dorul lor nebirit
li logodi cu vasta strălucire,
Un braț semeț au repezit spre fire...
— Dar gbiața înălțimii l'a impetrit.*

(Munții)

Spasmul copacului de a soarbe opalul de sus:

*Hipnotizat de-adânca și limpedea lumină
A bolților destinse deasupra lui, ar vrea
Să sfărâme zenitul și 'nebunit să bea,
Prin mii de crengi crispate licoarea opalină!*

(Copacul)

ne arată o puternică emoție a poetului în tendința lui, înfrățită cu cea a naturii, spre o ascensiune.

Repețirea acestei emoții ne dovedește realitatea existenței ei într'o consecvență multilaterală. Nu avem deci o descripție parnasiană a «munților», a «lavei» sau a «copacului», ci ne aflăm în fața unei emoții ce însuflețește natura, dându-i o impulsivitate și interpretare personală...

Alături de această inspirație ascensională, mai găsim și concepția unui panteism frenetic. În *Dioniziaca* și în *Panteism* nu e numai o emoție ci un tumult de emoții, o aruncare impetuoasă în sânul naturii coprinse de spasmul gemenității indefinite.

Poetul care s'a ridicat până la simbolul *Copacului* și al *Arcei*, care ne-a dat fiorul inițiatului în așteptarea marelor mistere ale naturii din *Pentru marile*

Eleusinii (ii lipsește numai o oarecare coerență), poetul care a avut grațioasa viziune a *Banchizelor* ce răspândesc în mările sudului lumina absorbită din efluviiile boreale, poetul care a însuflețit natura printr'o emoție reală — nu e un poet descriptiv. Poezia lui nu e o poezie exterioară decât în aparență. Sub «lavă» ca și sub «munți», sub «banchize» ca și sub «copac» este o «emoție intelectuală». Prin ea, d. Ion Barbu aduce o notă relativ nouă în literatura noastră de azi. Rămâne numai ca viitorul să ne fixeze asupra lărgimei și intensității acestei inspirații.

E. LOVINESCU

SENTINȚE

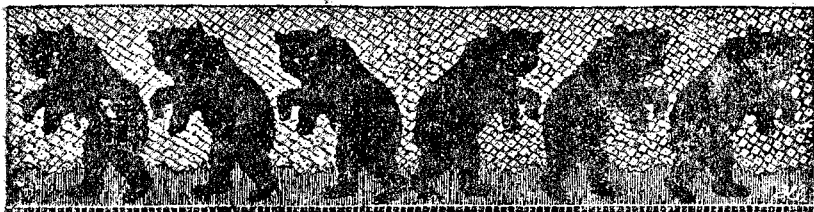
Nu uita,—o soartă crudă
 A pus spinul lângă floare
 Și fiorul desnădejdi
 Lângă clipa ce nu moare.

A pus ramurile tineri
 Mugurite, lângă vreasc
 Lupi cu ochii de jăratie
 Lângă mieii care pasc;

Vijelii spulberătoare
 Peste tot ce trec, stăpâne, —
 Nu fii trâmbo de nisipuri
 Ci fii stânca ce rămâne!

D. NANU

Să fie păcatu lu Vasile...

— Uite vedeși? ăsta este cu adevărat popă al țiganilor — spune Costea al Nichii, arătând pe țiganul Stângă Chioru.

— Ași popă! — zise unul — Barbă n'are, antiriu n'are, cum e popă?

— E popă, pentruc'a fost popă!... Intr'o zi a'ngropat doi morți, pe Matei Văcarul și pe Barbu Chirii.

— Ce, ce?!... se mirară câțiva, cari fuseseră pe front în vremea cea și nu aflaseră în ce fel fuseră îngropați cei doi.

— Da, a fost popă; uite să vă spue chiar el.

Stângă zâmbi, clipi din ochiul sdravăn, căci eel chior sta alb și nesimțitor, și 'ncepù:

— Păi, păi!... zău am fost popă... pe vremea nemților, c'atunci mergeau toate plească!

— Ei și cum?

— Păi lesne: parcă e vre-o greutate să fii popă!... Nu te lasă ăștia ai noștri, de frică că le iei leafa, da'ncolo. Dumnezeu tot ce știe el face cu mortul...

Dar ce-am păjit cu popa Gheorghe...

„— Mizerabile... te bag în pușcărie!... Cum să 'ngropi tu morții mei?...

„— Să fiu al... părințele... dacă nu se acriseră în pat... Barbu: mort de patru zile, Matei: de două... Vasile, ajutorul, mi-a dat ordenu!...“.

Acușia, ce vina avusesem eu?... Barbu zăcuse de santimatic d'ăla și murise. Nevastă-sa, zăcea și ea. Cât fusese pușin mai în fire, îngropase doi copii ce-i muriseră, dar apoi o zăpăcise boala de tot, așa că ea, nici nu știa de mai este pe lume ori de nu mai este, nu pă cum să știe că Barbu ei murise și se acrea în pat!

O țigancă d'ale noastre, văzând că dela ei nu se mai vede nimeni p'afară, s'a dus să-i vază... Și ea a dat de veste la toți, că Barbu e mort în pat, cu un picior afărnat în jos și cu o mână peste cap, și că miroase a hoit, iar ea, nevastă-sa, dondănește și nu știe nimic...

A aflat Primăria și Vasile a venit d'a văzut...

Matei Văcarul, murise și-ala la Fleacu pe prispă!...

Umbla Fleacu de colo până colo să scape de mort și nu putea. Popa cu „Sfredeleala“ aia dela gară, ba dus să ia arbăgic, ba să aducă semințe, ba să scrie lumea la bumbac, când îl căutai, atunci nu-l găseai!

Atunci Vasile a luat nevoia în piept și a venit la mine.

„— Stângă!

„— Zent!

„— Fă-te popă, că te ia dracu.

„— Eu popă, mânca-ți-ași?!...

„— Tu popă! Să mergi să 'ngropăm morții de pe linia ta. Tu ești cioroi mai bătrân și ai fi mai bun la Dumnezeu... Legi un șervet de gât și 'ncepi și tu: „Doamne miluește“ și ce te-i pricepe și-i ducem la groapă... Popa e dus în negoț, iar morții s'a 'mpușit...

Eu am căruță, și-i car pe câte unul... Gropari am trimes trei nebuni, le fac gropile acolo...

„— Măi mânca-ți-ași... păi să nu paș ceva?...

„— N'ai grijă...

„— Mă „lăcramă“ popa la nemți...

„— N'ai grijă, nemții a „urdat“ așa: să 'ngroape morții, morți ne morți!... Tu să fii popă... Că de unde nu, te spui lor și... de...

„— Bine mânca-ți-ași mă fac și popă!... Ei... Să fiu... am să fiu!... am să-i citesc săracii, să se mulțumească și ei...“.

Și n'am mai spus țigăncii planul făcut cu Vasile...

Când veni Vasile cu căruța, eu mă dusei acolo.

Mă făcui „sirios“! De, doar popă eram! Legai șervetu de gât și 'ncepui și eu, cum îmi venea în gând: „Doamne Miluește“!... Doamne Miluește... Iartă-l Doamne de pacate, că eu d'ași putea, l'ași erta!...“. Și l'am închinat, și cu doi gardiști dela primărie l'am pus în tron. Ii făcuse tot Vasile tron, din niște blăni de căpătat — dar vezi, rumânu — rumân, făcuse tron numai lu Barbu, iar pe Matei îl lăsase așa, fiindcă era țigan!...

Am plecat cu el la cimitir... Pe drum, ziceam și eu: „Doamne Miluește, Sfinte Dumnezeule“. Nișel din „Tatăl nostru“, nișel din „Crez“... din ce mă pricepeam și eu...

I-am făcut „odihnele“ pe câte trele... Una am făcut-o chiar în dreptul primăriei.

La cimitir m'am mai rugat și de Sfântu Niculae nișel și de Sfântu Gheorghe, să aibă ei grijă de el și să-l treacă vămile văzduhului, că a fost rumân bun și sărac...

Și l'am îngropat apoi:

— Ei bine, întrebă unul, dar dar tu ai făcut cum face popa?... Ai luat pământ cu colțurile sapei în cruci. ca să asvârli pe tron?

— Vai de mine!... se putea să nu fac tocmai asta?

— Și din gură ai știut ce să zici?

— Cum nu, am zis și eu, cum știți și voi că se zice: „Pământu al Domnului și Mortu al dracului!“.

— Cum mă?! întrebai eu.

— Așa!... Păi nu se zice așa?

— Nu se zice...

Oamenii însă săriră toți cu gura, că așa se zice. Numai Costea ținu pe jumătate cu mine:

— Mu se zice așa, se zice: „Pământu al Domnului și Mortu al Lui!“.

— Dar al cui? întrebă altul.

— Ei, al cui — explică Stângă — Când zici: fir-ai al lui? nu 'nseamnă al dracului?... Deci asia e, Pământu al Domnului și Mortu tot al dracului!

Toți începură să râză. Faptul că mă îndoiam și eu de zicala asta, îi făcu și pe ei să se 'ndoiască.

— Te pomenești Stângă că nu s'o fi zicând așa și ce se face bieții morți, că doar tot așa ai fi zis și la Matei?...

— Păi cum era să zic altfel?... Da lui, fiindcă era țigan d'ai noștri, și fiindcă n'avea nici tron, i-am făcut slujba mai mare și i-am zis de trei ori: „Pământul al Domnului și Mortu al dracului!“!

— Bine mă se putea să se zică la un mort așa ceva? — întrebai eu. Când tu te rugai lui Dumnezeu pentru el, cum puteai pe urmă să zici să-l ia celiții?...

— Aoleo!... Păi, o fi grișală atunci?...

— Grișală, firește.

— Apăi, să-i dau dracului pe rumâni — zise Stângă su-dărat — că tot ei cu glumele lor au stărnit de mult vorba asta c'o zice popa când îngroapă morții!...

— Ba să fii tu! ziseră și rumânii supărați, că dacă nu erai vrednic de popă, ce-ai cătat să te faci?

— Păi de ce nu v'ajă făcut voi?! Pe mine Vasile m'a pus... Să fie păcatu lui! Eu așa am știut, așa am făcut!...

— Țigan, țigan... Să putea să fie popă, fără să fie țigan? întrebă altul.

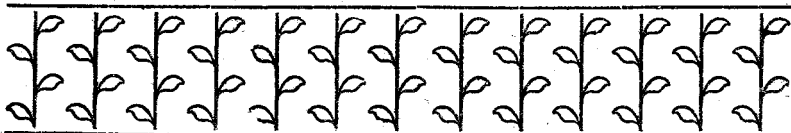
— Ei mă, sâc!... iaca — zise Stângă plecând din grup — fusei eu popă, fusei! Fiți și voi, dacă puteți!... Păcatu să fie al lui Vasile!...

— Al lui, da! conveniră toți, că el te-a făcut popă!

Stângă se depărtă.

— Orișicum băeți — închee Costea — Stângă Chioru fuse popă, și din noi nu pulurăm să fim nici unul!...

I. C. VISSARION

NIETZSCHE

— Războinic dur și aprig cuceritor de zări, —
 Să fi 'ntreprins asaltul temutelor portale
 Purtând înfrigurată mândria forței tale
 Mai sus și mai departe spre noi evaluări;
 Să fi străpuns penumbra letargică și ceața
 Ce împleteau pe cuget un neguros dedal
 Ca, adâncind cu groază abisul numenal,
 În seara biruinții să 'ntrezărești cum Vieața
 Se-'ntoarce somnoroasă, în ciclul ei steril,
 Pe veci prinsă-'n rutina unei absurde arte...

Și totuși, de-asupra rotirilor deșarte
 Făuritor de sensuri, să te ridici viril;
 Și, — beat de o credință activă și adâncă,
 Strop cald de năzuință în searbădul decor, —
 Smulgând ardorii tale cuvântul creator,
 Eternei reîntoarceri a Vieții să-i strigi:

„Încă!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PYTAGORA

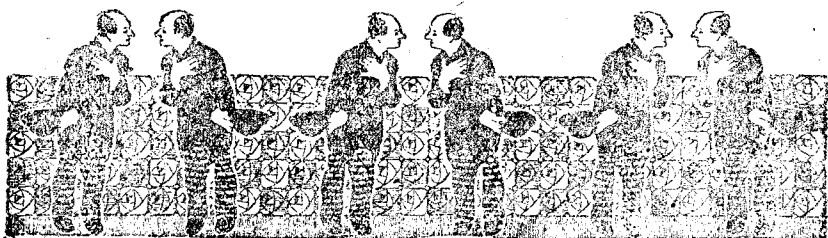
În calmul multor zile de drumuri lungi pe mare
 Spre sânul adâncimii fluide am privit;
 Și ochiul meu lăuntric e încă năpădit
 De-a umbrei și-a culorii bogată-amalgamare:

Când repezi și sticloase, când umede și rare,
 În orbul mării limpezi, — tezaur negrăit, —
 Restrângerii fără de număr pe rând mi-au oglindit
 Multipla aparență și vecinica schimbare.

Dar mai apoi Crotona, cu zidu-i dorian,
 M'a despărțit de-apururi de glaucul noian...
 O, Iön!... Duhul Spartei încrunță strâmta zare;

Iar sus, prin golul nopții, — mai trist și mai sever, —
 Cetatea siderală în vasta-i descărnare
 Iși conturează 'n Număr vertebra ei de fier...

ION BARBU

AMINTIRI UNIVERSITARE

POMPILIU ELIADE

La cursurile lui Pompiliu Eliade, am asistat din când în când. Până în clasa 7-a liceală, nu auzisem niciodată de numele lui. Atunci am auzit grație D-lui I. Bianu, pe vremea aceia profesor la Sf. Sava, care ne-a vorbit cu entuziasm într'o oră, despre un tânăr ce își trecuse doctoratul la Sorbona, scriind o admirabilă lucrare și, revenit de curând în țară, anunțase un șir de conferențe la Ateneu. Tânărul era chiar Pompiliu Eliade. Indată după aceea, am aflat că în locul profesorului Frollo, încetat din viață, a fost numit și însărcinat cu limba și literatura franceză la Universitate același Pompiliu Eliade. Fără să fiu obligat de-a urma prelegerile sale, odată înscris la facultate, m'am gândit din primul moment să frecventez cursul acestui profesor în jurul căruia se făcuse atâta vâlvă și străluceau raze de glorie precoce, am asistat și la lecția de deschidere și la alte prelegeri, — în genere destul de populate, după cum n'am lipsit de la nici o conferință pe care, într'o a doua serie, le-a ținut la Ateneu. Impresiunile culese au fost foarte heterogene. Pe de-o parte te captivau de-abinelea, o vervă și o volubilitate extraordinară, care apăreau cu atât mai curioase cu cât lecțiunea era scrisă în întregime, și cu toate că ochii profesorului priveau mai tot timpul în sală, degetele însă, la intervale regulate, întorceau câte o foaie. Pe de altă parte se degaja din tratarea subiectului o artificialitate așa de isbitoare, încât nu puteai rămânea decât foarte sceptic, cât privește valoarea concluziilor trase. Lipsindu-i solemnitatea impunătoare a lui Maiorescu sau coloritul strălucitor al lui Iorga, Pompiliu Eliade căută să impresioneze în chip *estetic* prin alt mijloc: introducând o simetrie factice în prezentarea tuturor punctelor, în dezvoltarea tuturor argumentelor, în sfârșit în clădirea întregii lecțiuni.

Dacă distingea la o problemă literară, să zicem *trei* fețe deosebite, atunci fiecare față putea fi privită din *trei* puncte de vedere, fiecare punct se susținea cu *trei* argumente și așa mai departe....

Tratarea obiectivă a chestiunii la dânsul era veşnic umbrită de preocuparea de simetrie, care gădila poate sentimentul estetic, producându-şi o plăcere momentană, dar ameninţa tot odată critica nepărtinitoare şi examenul desinteresat. Materia trebuie să intre de voie, de nevoie, în rafturi proporţionale şi într'o arhitectonică suspectă!

Spuneam că lui Pompiliu Eliade nu-i lipsea verva. Nu-i lipseau nici preocupările retorice, care se traduceau îndeobşte prin jocuri de cuvinte şi răsuciri acrobatice ale exprimării. Multe din figurile lui gimnastice erau însă de o calitate ieftină. De exemplu, ducându-te abil către o concluziune se oprea de-odată, spunând mefistofelic: „Domnilor Studenţi, așa ar fi... dacă n'ar fi tocmai contrariul!” sau: „avem deci destule motive să spunem da!.., dacă n'am avea de trei ori mai multe ca să spunem nu!.., şi alte similare...

Jongleriile retorice pentru a fi gustate, trebuie ca autorul lor pe lângă ingeniozitate şi supleţă, să nu piardă o clipă contactul cu realitatea şi să nu forţeze jocul dincolo de marginea posibilităţii. Acest lucru nu prea-l respecta Pompiliu Eliade şi din această pricină uneori ajungea chiar ridicol. E tipic cazul acelei conferinţe dela Ateneu, făcută îmi pare cu prilejul unui 10 Mai, când, după ce a spus că e născut cu şapte ani înainte de proclamarea independenţei, a conchis, svârlind această jerbă extraordinară: „Cum vedeţi, aveţi înaintea d-voastră un fiu al României, care cu e şapte ani mai mare decât mama sa!

Această figură nefericită l'a şi expus ironiilor „Sămănătorului“, revista dirijată de d-l N. Iorga. Alte împunsături necruşătoare au curs apoi în coloanele aceleiaşi reviste, unde a fost trecută la un sever examen toată activitatea lui Pompiliu Eliade, după care dânsul vrând să răspundă tuturor acuzărilor a tipărit o broşură exact de formatul, hârtia şi litera revistei care îl maltratase. Broşura se intitula „Sămănătorului“ şi identitatea exterioră cu foaia săptămânală a d-lui Iorga, era de asemenea o gaminărie de un gust foarte îndoios. Imi amintesc totuşi că Pompiliu Eliade nu s'a apărat prea rău, fără să se poată vorbi de o victorie din partea-i când de fapt era vulnerabil şi când mai ales tot timpul s'a ținut în strictă defensivă...

În cursul acestor răfuei, d-l Iorga îi imputase lui Eliade, că din cauza necompetenţei saie- a îngustat catedra pe care o ocupa la universitate şi de unde Eróllo ținuse cursuri de toate literaturile romanice, Eliade nu făcea decât literatura franceză. Acuzatul a răspuns, că literatura franceză era cea mai importantă pentru noi dintre literaturile romanice, din cauza influenţei pe care a avut-o asupra culturii noastre româneşti. Discuţiunea făcută în punctul acesta a avut şi o consecinţă supărătoare. Pompiliu Eliade, pentru a se pune în armonie cu răspunsul său polemic, şi-a întrerupt lecţiunile de literatură franceză, care oricum erau de o altă atracţie şi de-un alt interes, şi-a anunţat în continuare un curs despre influenţa franceză în România.

Era o materie pe care Eliade o cunoștea deosebit de bine, dar care nu putea nici pe departe să înlocuiască, cât privește valoarea instructivă și estetică, expunerea celei mai neînsemnate epoci din evoluția literaturii franțuzești, propriu zise. În locul strălucitelor opere literare isvorâte din geniul francez, se vorbea acum despre institutorii, aduși din Franța de fanarioși!

În orice caz această schimbare a cursului și mai ales bruscheța cu care a fost efectuată, dovedește că d-l Iorga învinsese, — de data aceasta nu tocmai spre folosul studiilor și culturii universitare.

Care era în genere prestigiul de care se bucura Eliade?

Am impresia că în decursul celor câțiva ani pe care eu i-am petrecut pe băncile Universității, prestigiul său nu a crescut, — ci mai degrabă a suferit. În manifestările sale, intelectuale, în diferitele polemici în care a fost angajat, Eliade n'a dat aceia ce te puteai aștepta de la dânsul, după faima pe care o avusese un moment. Prea mult carton în construcțiile sale teoretice, prea multă sfoară în desfășurarea ideilor, după cum ieșea cu prea multe pene ciufulte, din luptele sale literare. Și mă gândesc mai puțin în polemica cu Iorga, cât la cea cu Ștefan Orășeanu, omul de rară cultură și de strânsă dialectică de la care Eliade a primit așa de grele lovituri.

O singură dată am avut prilejul să schimb câteva vorbe cu Eliade, c'o ocaziune când nu putea să apară într'o jînută prea eroică. Era acasă la Titu Maiorescu (casă așa de primitoare pentru toții studenții, care erau astfel puși în contact cu cele mai de seamă personalități ale țării), — într'o dimineață. Mai erau afară de mine colegul meu C. Antoniadi și Pompiliu Eliade care venise să se tânguiască (sau cum spunea Antoniadi cu finul său umor: să se lamenteze), pentru perseverența cu care d-l Iorga îl prigonea. Pe atuncea viitorul apostol naționalist purta încă o vagă uniformă junimistă. N'o adoptase chiar cu toate insigniile tradiționale, introdusesese unele modificări, dar în sfârșit o purta, părând să considere mult pe Maiorescu și chiar pe unii din elevii săi. La rândul lui, Pompiliu Eliade nu se înscrisese încă în partidul liberal (unde a mers în scurtă vreme, probabil „par dépit“), și păstra cu Maiorescu legătura de fost student apreciat, care mai înainte de-a trece la studii filologice, făcuse la București filosofia, redactând o teză de licență c'un subiect scump lui Maiorescu. (Nu-mi amintesc titlul exact, dar este despre *silogism*.)

Visita lui Eliade era tendențioasă. După cât se vedea era o discretă încercare, de-a face pe Maiorescu să intervie dacă se poate în favoarea lui. Când am intrat eu discuția se termina aproape și reșin pe lângă două-trei fraze mai puțin importante, consolarea lui Maiorescu; „Ce să faci? Iorga e ca păjajenui. El trebuie să scrie, cum acesta trebuie să-și țeze pânza. Nu-i poți opri pe niciunul de la împlinirea acestei nevoi!“.

Curând Pompiliu Eliade a și plecat și am rămas numai

noi trei. Discuția a continuat câtăva vreme asupra incidentului Eliade — Iorga, Maiorescu câtând să afle și opiniile noastre. Era tocmai în epoca când Iorga se înălța ca o isbucnire de lavă în ochi tinerimii, prin ceea ce se vădea nou și puternic în sufletul și activitatea sa. Era tocmai pe vremea cursurilor de istoria literaturilor, și opiniunile noastre erau entusiaste pentru el. Maiorescu care avea darul să asculte atent pe oricine și să sesizeze dacă un entusiasm stă pe granit sau pe nisip, a dat de câteva ori din cap, adăogând că încheere;

„Da! Iorga, e el poligraf, confuz, dar... scapără“!

În aparență fraza asta nu înțarea în deajuns aprecierile mele. Pentru cine cunoaște însă firea pe care o avea Maiorescu, preocuparea sa de măsură și tactica sa de veșnică rezervă, poate fi încredințat totuș că fraza spunea destul!

I. PETROVICI

ELEFANTUL

... *Colos, ce pare făurit*
Din stânci, de forțe primitive,
Și adâncește greu în huma
Străvechei liniști indiene
Pecetea sa de stăpânire
De isolare și mândrie.

Făcându-și drum prin zid de arbori,
Cu ge-sturi crunte, monstruoase,
Se balansează fantomatic
Prin noaptea veșnic veninosă...

... *Și timpul doarme 'n taine mute;*
Iar viața, prin armura cenușie,
Mai dese sapă brazdele uzurei.

.....
Halucinat de atâta luptă,
De-atâta stearpă 'naintare —
De-atât noian de istovire
Și năzuinți mereu neajunse, —
Cu glas de orgă revoltată,
Năprasnic, se întoarce elefantul...

Prin risipitele ruini
 El pare-o păgână catedrală
 De idoli și de preoți părăsită,
 O catedrală 'nsuflețită,
 Cu patru grele colonade,
 Ce rătăcește 'n căutarea
 Unui popor de altădată.

.....
 Increment se-oprește iar

Sub roșul cer, de răsărit, —
 Cu ochi ironici, indulgenți,
 Privește cum revine
 Norodul cel disprețuit:
 Mângăitoare,
 Lianele se împletesc pe colonade,
 Voios danțează cimpanzeii
 Pe largul său acoperiș;
 Sub urechea fluturândă
 Concertează zece granguri,
 Și, ca o salbă rară,
 De colți se-atârnă vipera lascivă...

Increment stă elefantul
 Sub bolți de flori imense
 Și violent de miresmate; —
 Se re'noește
 Podoaba vie de pe dânsul,
 Dar el privește înainte
 Cu-aceiași ochi de indulgență, —
 Și simte'n el fiorul timpului de ieri,
 — Căci corpul său granitic
 E iarăși vechea catedrală
 Cu idoli și cu preoți,
 Cu credincioși voioși și ignoranți...

EUGEN RELOIS

A CAZUT TURTUCAIA !!

Războiul se declarase. Regimentul nostru nu apucase încă a trece munții. Așteptam stând pe poziție într'o gură de raiu. Plecând de sus din Vatra Dornei în jos spre Neagra-Șarului, cât zăria cu ochii, spinări uriașe de munte, rotunjite cu măiestrie, se încălecau șagalnic. Eram stăpâni peste aceste singurătăți fermecătoare ; nu se întâlnea jipenie de om. Arare, ori câte un copil, drept tăcut, purtând în ochi liniștea naturii în care crescuse, rășărea pe neașteptate, cu părul bălaiu, cu ochii albaștri, cu opinci mari, în mijlocul unui pâlci de capre zburdalnice.

Trăiam bine în aceste ținuturi bogate cu a căror sălbătăcie ne împrietenisem repede, cu toată neomenia purtării noastre față de codrii seculari de fagi. Găsim de toate în casele împreștiate, ascunse între coline : lapte, brânză, unt, dăa belșug, ca la munte.

Apoi aveam cu noi în detașament un artelérist, băiat subțire. Se găseau la el în carul de baterie toate delicatesele lichide și solide de la „Ermacov“, care precum se știe este furnisorul curții regale la Iași. Acasă am fost cel mai mic și singurul băiat între surori ; scânciam mereu pe lângă ele ; așa am învățat gospodăria. Mi-a prins bine nu zic ba, dar a prins bine și altora, care mă întrebau de sănătate taman în timpul mesei ; căci foarte mulți nu-și duc grijă ; se mulțumesc cu „te miri ce“, zic ei, o pșine și o ciapă li-e destul. Cred și eu că s'ar îndestula cu ceapa lor și merindele altora. Dar la războiu inima crește, generozitatea e lesne înșelată, iar jertfa e fără margini. Suntem doar țovărăși și, în așteptarea suferințelor, e just să împărțim merindele. Românul dă bucuros, pentru că așa-i e firea. Dar când s'o nimeri că acel care mănâncă praznicul, să fie și macali, atunci își dă și cămașa.

La comandantul bateriei se luau aperitivele. Pricepat comandantul, de adminteri ; așezase bateria hăt departe de inamic, la cincizeci de pași de casa în care locuia, cu carul de baterie la ușa. Puțin tactic, după cum vedeți, dar practic fără îndoială. La mine se mânca și se mănâncă bine. Luasem obiceiul de munte : mâncam la nouă dimineața, apoi la amiază și către seară mai mâncam de două ori. Mămăliga de aur, fumegândă, răsturnată pe o masă în trei picioare, un boț de unt topit într'o strachiaă cu ouă, felii de brânză întinsă pe foi de hrean, limbi fierțe cu usturoi, tocane ardeiate și vin în gălețide pânză de la bateria „conășului“, cum îl porecliseră pe artelérist băeții, strânși în jurul mesei, pe câte un scaunel, pe câte o ladă de cancelarie, pe care un fund de ceaur.

Colonelul nostru mănâncă cu poftă nebură. Mânca de toate, fără sfială, ca acel ce nu contribuie cu nimic, și nici o teneală nu-și dase. Băiat bun de altfel, cum zicem noi ; bine cu toată lumea, asculta pe toți, nu contrazicea pe nimeni și mai ales nu da nici un ordin. Părăsise de căpitan oștirea în care zicea el, a fost

prea mult persecutat, fiindcă prea li-o spunea verde boerilor. Făcu însă prefectul ce nu voiseră să facă generalii, și-l prinse războiul colonel.

De! cui dracul să-i dea în gând că colonelii din rezervă pot fi chemați în activitate! L'au chemat, a venit omul. Puteai să-i spui: du-te înapoi? Atât i-ar fi fost să intre în proces cu Statul după încheierea păcii! Dar nu s'a întâmplat. Și-apoi ce mai turavura: era colonel, și pace! Avea el hainele cam ponosite e drept, pelerina cam scurtică, sabia cam turtită; dar te întrebi: unde are să-și poarte omul vechiturile, dacă nu la răsboiu?

— Dar bine, frate n'avea nici de unele: nici cal, nici bi-noclu....

— Vă rog, d-lor, nu fiți cârcotași. Dacă ar sta omul să aibă de toate, n'ar mai pleca nimeni la luptă. Vorba-i, era el comandant de detașament? Era! Dovada că era, e că mă trimetea într'una la brigadă după ordine.

— Ionescule tată, răpezi-te tu până la brigadă, vezi ce mai e pe acolo, ce mai ordine sânt și, dacă întreabă cineva de mine, spune-i că sânt pe poziție.

— Păi, nu vorbești la telefon?

— Dă-l păcatelor de telefon! Alceva e când vezi lucrurile cu ochii, vezi ce se spune, mai tragi cu urechea, pui mâna pe gazetă și poate te întâlnești și cu Irina, craiule!...

Irina era o fată isteajă, îndesată, părguită ca o cireasă de munte, cu sânii rotunzi și tari, gata să răsbată prin iia înflorită, care-i strângea peste măsură.

Râzând naturei și ea mie, am plecat și aslăz! cântând, mai vesel ca de obicei, pe potecuța albă și bătătorită care, șerpuiind pe lângă țărina Irinei, ducea în vale spre pârâu. Fata era la polog, după cum îmi dădu de veste un dulău mare, urât, care se gătuia în lanț sărind, lătrând, tușind, enervându-se de furie.

La brigadă nu era nimeni. Am luat „Universul” și, cetind comunicatele, urcam a lene coasta. Deodată să-mi vie amețeală; cetesc din nou cu speranță... Vai, nu mă înșelasem! Pierdut, cu lacrimile în ochi, alerg într'o fugă la colonel și strig de departe, cu sufletul în gură:

— „Domnule colonel, a căzut Turtucaia!”

— „A căzut Turtucaia?... Bine li-a făcut! mama lor de turci... Lasă că-i bine... Ionescule!... E bine, și-o spun eu...”

— „Cum bine, domnule colonel?! Turtucaia e a noastră!!”

— „Așaaa?!... E a noastră?!!”. Ehe!... nu e bine... Nu e bine, Ionescule... Nu e bine, băiete, și-o spun eu... Ascultă-mă pe mine, nu e bine de loc!...”

Am rămas înmărmurit de groază și rușine. Înțelesesem ce-i „trădarea”; întrevăzusem înfrângerea.

CRONICA LITERARĂ

— Iarăși chestiunea plagiatului —

I. Chiru-Nanov „Pe căile Profefilor” 1916

Operă premiată de Academia Română — Premiul «Năsturel» lei 4000

Până în pragul sec. XIX-lea, literatura universală aproape n'a cunoscut chestiunea plagiatului; fără a avea spectrul criticului gata să-l dea în vileag, ca astăzi, poetul și artistul în genere, utiliza, în măsura îndemnării sale, operele anterioare; în conștiința publicului, critica nu insinuasă noțiunea «furtișagului literar» și se citea azi ca nou, cecăce eri păruse demodat și plictisitor. Istoria literaturilor, și în special a celor ajunse la maturitatea clasicismului, ne oferă multe și celebre exemple.

Doctrina estetică, departe de-a acuza de plagiat, pe toți acești scriitori, consideră că în cazul unei opere *poetice geniale*, poetul se poate inspira din operele anterioare, întocmai cum se poate inspira din natură, iubire, Betc. Cui alte cuvinte, nu n'arai este simplu «plagiator» *poetul* care, luând diferite elemente din operele predecesorilor, le transformă cu puternica sa originalitate sufletească și le dă o strălucire nouă; în acest caz operele anterioare, devin simplu material de inspirație. Vom reține două distincțiuni: să fie vorba de un poet (fie el liric, epic ori dramatic) și de un poet genial, capabil de realizări superioare; în cazul unui poet de geniu «un împrumut literar»; în cazul unui poet de talent, fără discuție: «plagiat». Pe acest temeii s'a obiectat, nu e mult de atunci, la o revizuire a izvoarelor poetului G. Coșbuc, publicată în însăși această revistă.

Nu pentru a polemiza pe această temă am reluat însă chestiunea plagiatului, ci pentru a arăta, că chiar din punct de vedere strict estetic există și «plagiatori» nu numai «împrumutători literari»: nu e nici cazul unui *poet*, și mai puțin al unei *creațiuni generale*; este vorba de volumul de impresiuni de călătorie a lui Chiru-Nanov — «Pe căile profefilor» căruia, desigur, nu i se poate aplica judicioasa formulă a d-lui M. Dragomirescu: «A nu înțelege că *geniul poetic* are dreptul, tocmai prin faptul că este *creator*, să ne dea *noi sinteze creatoare* din materialele ce i le oferă *natura, societatea și literatura ori arta*, sub orice formă, — însemnează a reduce opera poetică la o simplă operație de îndemănare ce se poate exercita de orice om inteligent»¹⁾.

În cazul nostru, departe de-a fi vorba de un *geniu poetic creator*, avem a ne ocupa de autorul unor impresiuni de călătorie în Orient, cari, oricât de poetic ar fi redade, nu ies din cadrul literaturii didactice. Dar cazul în sine prezintă mult interes și din alt punct de vedere: pe prima pagină a volumului s'a lipit cu înfrigurare, posterior apariției, o etichetă: «Operă premiată de Academia Română. Premiul «Năsturel»

1) „România Culturală”, Anul I, No. 10—13 pag. 35.

lei 4000». Lucrarea lui Chiru-Nanov fiind cea mai completă și mai atrăgătoare descriere a Bosforului, a Coastelor Asiei-Mici și ale Egiptului din câte s'au publicat în literatura noastră, ținându-sc seamă și de talentul de novelist al autorului, s'a crezut cu cale a se decerne premiul amintit acestei lucrări, care cu tot farmecul ei particular, — repetăm—, rămâne o operă didactică.

Desigur Chiru-Nanov a văzut locurile pe care le descrie în «*Pe căile Profetilor*» și, în urmă, hotărându-se să-și împărtășească impresiunile, formulându-le, va fi consultat diferite scrieri române și străine, spre a culege informațiuni, de natură istorică, anecdotică ori arheologică. Și era îndreptățit să facă aceasta, întrucât ar fi excesiv să-și pretindem vasta cultură arheologică, istorică și biblică ce se cere oricui vrea să reinvie locurile pline de tradiții istorice, ale legendarului Orient. Și totuș Chiru-Nanov nu s'a mulțumit să culegă simple informațiuni din aceste scrieri, ci pur și simplu, a compilat, a plagiat. Pentru moment, ne mulțumim cu un singur exemplu, pe care-l socotim de altfel complet edificator.

Desigur, puțini sunt bibliofili români cari să fi aflat că în anul 1912, în editura Schenk-Burbea din Galați, a apărut scrierea d-lui *Al. V. Casimir*, intitulată «*Bosforul*» și dedicată Sultanului Mehmed V, (deși tipărită în românește). Ar fi nedrept să bănuim bunele intențiuni de «informator» ale lui Chiru-Nanov, pe simplul motiv că s'a adresat acestei scrieri atât de puțin cunoscută la noi. Deaceea ne vom permite a spicui la întâmplare câteva «coincidențe» mai suggestive, spre a vedea întrucât Chiru-Nanov, poate fi socotit drept «plagiator». Vom atrage însă atențiunea asupra faptului că «*Bosforul*» d-lui *Al. V. Casimir* limitându-se la descrierea Bosforului, Chiru-Nanov nu va călători în agreabila d-sale tovărășie decât până la Constantinopol, de unde alți călători, tot atât de simpatici și de binevoitori îl vor conduce până la marginea Saharei...

Mai întâi d-*l Al. V. Casimir*. Vom deschide «*Bosforul*» său la pag. 51 (așa departe de oarece aci, facem simple spicuiuri la întâmplare, altfel ar fi să repetăm pe două coloane cele 150 pagini ale d-lui *Casimir* și cele 52 corespunzătoare ale lui *Nanov*) și vom deschide «*Pe căile Profetilor*» ta pag. 34:

D-l Al. V. Casimir.

«Pe dreapta, niște vile anturate de grădini bogate și coprinse între *Kavak-Dere* și un afluent al lui. Jos, la poale, unde apa se lovește de țârm, se observă un mic aparat în formă de cort, făcut din sârmă, un fel de căciulă fuguiată, plutind pe apă și având destinația să arate dacă marea este agitată, încât toți marinarii de câte ori es din Bosfor, cercețează căciula ce stă izolată spre țârmul european și dacă o văd albă de spumă atunci știu că pe marea Neagră îi așteaptă un cadru cu multe friguri».

Chiru-Nanov.

«Pe mâna dreaptă, — aproape de undele nebunatică ale unui pârâias, ce se rostogolește din țesitura culmii, plutește deasupra valurilor o căciulă de sârmă. Până să cer eu delușiri, ofițerul secund ¹⁾ glăsu:

— E aparatul care arată în ce ape se scaldă marea!... Când ies vapoarele din Bosfor în căciula aceea fuguiată își aruncă ochii marinarii și dacă e albă de spumă atunci știu că i-au venit mării năbădăile».

1) Să fie oare d-*l Al. V. Casimir* ofițer secund în marina noastră?

(O curioasă coincidență și o bizarerie a spiritului de observație se va zice! Câți călători cari au intrat în Bosfor, nu vor fi văzuți și ei aceeași căciulă țuguată de sârmă! De aceia să nu stăruim prea mult)

D-l Al. V. Casimir pag. 44

«Pe dreapta cum vii, înaintează marea, o limbă de piatră roșiatică, un promontoriu stâncoș, numit cașul Caribdgei, pe care era zidită înainte vechea Gypopolis, cetatea vulturilor.

«Tot pe stânca Caribdgei, avântată în plinul Bosforului, mitologia spune că regele Phynea era chinuit de Harpii. Regele Phynea din Samothracia, fiul lui Agenor, după îndemnul celei de-a doua soție, a pus de a scos ochii copiilor săi cu prima soție, și atunci zeei l'au pedepsit orbindu-l și mai presus, trimițând Harpiile să-l chinuiască. Harpiile erau niște monștri cu capul de femeie bătrână, cu trupul de vultur cu ghiare ascuțite, care urlau toată ziua... Nu uit să spun că și astăzi în jurul stâncilor Caribdgei, se rotesc niște lăstuni de mare...».

Chiru-Nanov pag. 32.

«O limbă de piatră roșcată, țâșnește din coasta Europei și plescăie în valuri. E stânca promontoriului Caribdgei unde o dinioară se înalța vechiul Gypopolis, sau cetatea vulturilor.

«Bat valurile în stânca colțuroasă și-o scobesc furioase, cum de demult, ne spune o poveste, că Harpiile sfâșiau cu unghiile lor ascuțite, trupul lui Phynea, regele Traciei. Și tot mitul glăsuște că acest rege crud a fost așa de mult ademenit de soția sa de a doua, încât a scos ochii copiilor, ațuți cu nevasta dintâi. Pentru această faptă nelegiuită, zeei au luat vederea părintelui și l-au pironit pe stânca singuratică, trimițând monștrii cu cap urât de femeie bătrână și cu chip de vultur... iar jos, pe stânca Caribdgei rotesc lăstuni de mare...».

Constrânși de lipsa spațiului, ne oprim la aceste două sumare citate; dar.... dar spre edificarea celor ce vor mai păstra o binevoitoare înđoială, le recomandăm să compare în special pag. 34, 37, 39, 8, 66, 74, 79, 96, 123, 127, 151, 147, 158, 132, etc. din «Bosforul» d-lui Al. V. Casimir, cu pag. 11, 31, 32, 33, 36, 38, 39, 43, 46, 48, 50, 103, etc., din «Pe căile Profetilor» a lui Chiru-Nanov. S'ar putea arăta tot astfel cât datorește el altor scriitori (în special lui Ed. de Amicis pus la contribuție după traducerea d-lui N. Pandelea din «Biblioteca Minerva») și modul în care s'a folosit de scrierile lor; nici chiar manualul școlar al d-lui G. Popa-Lisseanu, «Mitologia greco-romană» n'a scăpat perspicacității de «inspirație» a lui Chiru-Nanov¹⁾.

Ne aflăm deci în fața unei scrieri didactice care nu poate fi scuțată de plagiat pe baza concepțiunei estetice; este o înșirare abilă de impresii din diferite lecturi și prea puțin dela lucrurile și locurile văzute. Iată de ce am redeschis chestiunea plagiatului pe tema acestei scrieri a lui Chiru-Nanov: este bine a se ști că chiar din punctul de vedere strict estetic, există «plagiate» și «plagiatori» și că nu oricine și oricând poate fi șocotit drept un «împrumutător literar».

AL. DEM. MARCU.

1) Vezi în special pag. 375 din „Pe căile Profetilor” și pag. 174. din „Mitologia Greco-Romană”.

Se ridică vălul

Nu sunt decât un artizan umil al sufletului prin cuvânt. Poezii și artiștii prin esența lor însăși nu sunt luptători.

Ei sunt cel mult cântăreții care bucură înaintea bătăliei, în timpul ei și după ea.

În nici o luptă și deci nici în aceea prin care azi, femeia de pe tot globul, și aci mai aproape de sufletul nostru, femeia română, își cere dreptul ei la viața socială, ei nu sunt elementele militante. Dar pot însoți cu glasul lor elanul războinic al surorilor combative, fiindcă vor împărși cu ele cununile victoriei.

Ce e feminismul? E misterul unui văl.

Un văl subt care femeia sta de timpuri acoperită și care-i ascunde lumina realităților sociale. Cu toate astea Biblia a lăsat pe „prima femeie” descoperită luminei ca și pe tovarășul ei.

Cred că Mohamed Profetul, a acoperit femeia cu această mahră deasă care s'a întins peste gineceul universal.

Nu vom cerceta scopurile tainice ale Proorocilor; nu cauzele, efectele sunt acum aduse spre cercetare.

Dar vălul mahometan a fost smuls depe însăși fruntea haremurilor de acest timp care sparge cu lumina întunericul, necum încă alte văluri mai subțiri depe frunți mai puțin robite.

Azi, lumina a izbucnit triumfătoare. Femeia cere numai ceea ce nu poate fi altfel.

Pe deplin luminată, în timpuri luminoase și după ce a adus aportul ei la risipirea umbrelor, cere partea ei de lumină.

Acest joc de lumini și de umbre nu se face însă fără de turburări puternice. Femenismul așa de clar în dorințele sale principiale se luptă încă cu umbrele nedumeririi opiniei publice; și un văl — ultimul — caută să-l acopere cu o ceață fumurie și indoelnică. Se crede printr'o rămașiță de eroare, că ea ar cere locul social care aparține bărbatului.

Din umbra și adăpostul atelierului, de unde nu cer decât daltei să fie credincioasă gândului, eu cred, că ea nu cere locul nimănu. Nu vroește să ia — vrea să împartă — dacă e adevărat că a împărțit și grițile și nevoile și chiar munca.

A fi jumătate din expansiunea vieții omenești universale e doar legea biblică a femeii.

Când oare soțul ei nu i-a cerut să împărtășească cu el bucuria și suferința, ca să o isgonească azi dela o dreaptă împărțire?

Acest principiu senin în largă lui linie conducătoare, e oprit în mersul lui, de obstacolele detaliilor, care îl împiedică și îl întunecă. În loc de sensul fundamental al chestiunii, se scot mereu la iveală consecințele mărunte inerente.

...„Femeia vrea să fie funcționar, deputat, ministru!”

Cred că nu mai mult decât a voit să fie doctor, profesor, și atât

numai cât a răspuns și în aceste direcții unei necesități publice de colaborare. Femeile-medic și femeile în învățământ nu au distrus nici căsăria nici maternitatea — dimpotrivă. Dar se pot oare distruge aceste așezăminte care nu stau în puterea nimănui, — oare sunt eterne? Formele lor pot fi susceptibile de evoluțiuni progresive în armonie cu evoluția totală a mersului social; nimeni să nu se teamă însă că femeia nu va mai fi femeie.

Prerogativele ei îi sunt prea scumpe ca să le părăsească, și nici nu le poate părăsi; ele sunt esența ei.

În același timp când o prea îndelungată stăpânire a privilegiilor a oboșit energia combativă socială a bărbaților, femeile în mersul lor progresiv spre libertate, au ajuns la acel punct care le permite să-și ofere cu modestă hotărâre partea lor de odihnă îndelungă, pentru munca și binele comun.

Natura însăși trimite unui izvor istovit de propria-i fertilitate, alimentul confluenților.

Feminismul nu vrea să fie decât afluentul care să ridice iar nivelul fluviului activității virile al cărei putere predominantă nu o contestă nimeni.

Bărbații au primit întotdeauna colaborarea femeii și au chemat-o să împartă cu ei răul și binele. Ei nu vor refuza o mână pe care totdeauna au cerut-o.

Momentul în care se face această împăciuitoare căsătorie a sexelor în domeniul dreptului social, e un moment de emoțiuni împărtășite, după împărtășirea primejdiilor; un moment de înălțare socială universală și de fericire națională.

În ce privește abdicarea femeii dela blândețea și grațiile ei naturale nu e nici o temere. Mizeria tranșeelor și jalea spitalelor nu le a alterat. Femeia vine azi să-și ceară nu să-și pretindă, locul ei alături de bărbat, învesmântată în haina albă și armonioasă a surorii de caritate pe care încă nu a desbrăcat-o.

...«Ți-am fost — zice ea — alături, și nu m'am speriat de sânge nici de moarte. M'ai primit pretutindeni. Steagul pe care-l ridic nu e steagul roșu al răsvrătirei e flamura albă a păceii deopotrivă.

Puțini sunt acei care să poarte și spada și condeiul. În războiul ce duceți, eu nu sunt nici căpetenie nici soldat, dar cred că sunt totuși cuprinsă în chip firesc în rândurile *pacinice* ale armatei D-voastră. Și dacă din retragerea absolută a muncii literare de unde vă voi aprecia ostenețile, dar de unde cred că nu voi ieși în arena publică, nu vă pot fi de un mai mare folos, sunt poate totuși un mic exemplu că se poate munci înafară de restricția ocupațiilor casnice și alături de ele, fără ca aceste activități să se dușmănească. Aceste două capacități fiind cuprinse în noi femeile deopotrivă, și cumpăna sigură a bunului simț putându-le statornici echilibrul.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

A apărut de

E. LOVINESCU

ÎN CUMPANA VREMEI

(Note de războiu)

Prețul LEI 5.

CRONICA ARTISTICĂ

Expoziția Matysek

Calea Victoriei — Casele Crețulescu.

Privim opera d-lui *Matysek* cu un sentiment de satisfacțiune divizată. Dar oricum, ne simțim satisfăcuți când constatăm că un pictor își cunoaște meseria. Cu d-sa nu ne vedem constrânși să-i căutăm cu tot dinadinsul o rațiune de existență. Hotărât lucru, problema vitală pentru opera d-sale e de pe acum, plasată dincolo de ceea ce se cheamă meșteșug. Deși e abil nu e capabil să ne ofere un «Kirsch». Altul în locul d-sale ar fi făcut-o, poate. Și mai e destul de robust pentru ca sentimentalismul vag și de esență romantică — conținut în tablourile de interior — să nu împrumute nota lirică care în pictură e cu totul deplasată. O pictură care ar vrea să reprezinte sentimente e un non sens. Totuși au încercat-o unii.

Opera d-lui M. nu e o operă statornicită; e, din potrivă în plină evoluție. De la o concepție impresionistă cu înclinații spre neoimpresionism, trece printr'o perioadă de individualizare coloristică spre una de rezumare.

Interiorurile pe care femeii blonde le mobilează cu toate accesoriile mondene și de toaletă reprezintă o reîntoarcere de la concepția unificatoare — din punct de vedere al culorii individuale ale obiectelor din natură — a neoimpresionismului luminst, spre o concepție bazată numai pe culoarea individuală a obiectelor sau grupurilor. Culoarea acuma ia locul luminei. Din rețările periferice ale petelor de culoare naște imagina obiectului care, deci, nu cunoaște desen propriu zis. Un ton nu acționează sau reacționează decât în mediul coloristic în care se găsește prin asociație.

Tablourile d-lui M. compuse astfel nu isbutesc să ne înfățișeze o armonie deplină tocmai din cauza multelor detalii coloristice care nu se asociază unei armonii generale.

În deținiv figurile și obiectele, din tablou, formează câte o pată de culoare coordonată. Léo Putz, de influența căruia se resimte d-l M., a încercat rezolvarea aceleiași probleme coloristice.

Rezumând aceste principii coloristice d-l M. ajunge să stabilească — în portrete și unele peisajii — o unitate coloristică căreia se subordonează complementar celelalte culori, puține și așternute în suprafețe mari. De aci rezultă o oareșcare noblețe.

O nobleță lipsită însă de expresia coloristică totală, de ar fi putut-o avea și aceasta din cauza cōlorilor locale lipsite de vigoare expresivă.

În total formularea artistică suferă din lipsă de sevă și materie a culorilor.

Conștiința eului său artistic d-l M. o are; viitorul însă ne va da abia o formulare a ei definitivă și concretă depusă în opera de artă.

F. ȘIRATO

INSEMNĂRI

Din lumea celor mici de *Laura Vampa*. — Redarea unor fragmente ale vieții de copil, zăgrăvirea sufletului plin de senzații fugare și clarobscur ale copilului cer un mare talent literar. Mi-amintesc cu ce măiestrie extraordinară a descris Victor Hugo, la bătrânețe, scena copișilor închiși în turn, în romanul său „Quatre-Vingt-treize”. Dacă marele poet ar fi scris numai acele câteva pagini, ele ar fi fost de ajuns pentru a l’înălța printre marii creiatori ai literaturii...

În toate țările, scriitorii, dându-și seama de însemnătatea lecturii în primii ani de școală, au scris mult pentru cei mici. La noi însă scrierile pentru copii și tineret se pot număra. De aceea orice încercare în acest gen — în general, — și volumul doamnei *Vampa* — în special — ne par venite.

După cum băutorul de vinuri tari și licori rare nu mai poate simți adevăratul gust al laptelui, se poate ca noi, de la o vârstă, pătrunzând în genurile rafinate ale literaturii, să nu mai simțim savoarea unor povești naive și fermecătoare. Adesea cartea care ne-a încântat copilăria și ne-a legănat în vise trandafirii, ne place mai puțin când o recitim la o vârstă mai coaptă. Nu în acea carte stă motivul, ci în noi înșine. Lupta vieții, cu frământările ei meschine, acoperă cu un strat izolator placa sensibilă a sufletului nostru. — Așa că după ce am remarcat mijloacele artistice ale povestirilor d-nei *Vampa*, am dat cartea unui copil s’o citească, pentru a constata în el dacă fondul istorioarelor interesează mintea avidă și sufletul simțitor al copilului.

Cartea a fost pentru copil prilejul unei fericiri de câteva zile. Chiar de ar fi prilejuit o singură

clipă din această nevinovată și nedefinită fericire, țelul d-nei *Vampa* ar fi fost în mod meritos atins..

V. M.

Calvarul de L. Rebreanu. — *Calvarul* este povestea suferințelor lui *Remus Lunceanu*, gazetar transilvănean, aflat în București, când cu ocuparea Capitalei de către dușman. Eroul isbutește la un moment dat să treacă pe ascuns în Moldova. Aici însă, în loc de frăția pe care nădăjduia s’o afle la ai lui, îl așteaptă învinuirea cea mai cumplită cu putință, suferințele lui se sfârșesc cu un glonte de revolver.

Cam acesta ar fi scheletul *Calvarului*. Cu acelaș spirit de observație și dar al povestirii, pe care l-am constatat la scrierile d-sale anterioare, D-l Rebreanu găsește prilej să ne descrie clipele de groază, de așteptare febrilă, teama de necunoscut, durerile mute cari au precedat intrarea trupelor inamice în capitala țării; apoi, după ocuparea ei, mizeriile și zbuciumările cotidiene, desnădejdea onora, speranțele nestrămutate ale altora...

Fiecare dintre noi găsim în *Calvarul* crâmpete de viață trăite — atroce — de noi înșine. De aceea cred că meritul primordial al lucrării stă în această redare artistică al *calvarului* obștesc...

V. M.

Zale roșii de Cridim. — „Sonetele și pantumele” din *Zale roșii* fac parte din acea categorie literară pe care — cum am spus-o altă dată — e mai nemerit s’o privim prin prisma intențiilor și a oportunității decât prin acela a valorii strict artistice. Numai așa ne putem lăsa în voia acelei emoții patriotice, deosebită de

emoția estetică, de care s'a vorbit în fruntea unui recent număr

al revistei¹⁾. Voiu cita ca exemplu: *Mai mare*.

*Să ne lărgim Moșia !
S'o facem cât mai mare —
Ne este datoră
La toți — la fiecare !*

*Să ne lărgim moșia —
Cu lacrimi și cu sânge ! —
Ne este datoră
Ce tot mai mult ne strânge !*

*S'o facem cât mai mare !...
Să alergăm în goană,*

*Ca să 'nfiltrăm mai tare
A lui Traian icoară*

La toți la fiecare !..

Sau :

*Au plecat — s'au dus cu toții,
Cu vulturul lor regal,
Strănepoșii
Lui Traian, lui Decebal !*

*Au plecat — s'au dus cu toții,
Și-au lăsat ogor și plaiu
Strănepoșii
Lui Ștefan și lui Mihaiu (etc.
(Lei)*

Pe alocuri strofe cari lunecă pe panta poeziei :

*Fulgerătoare ercină,
Un vis feeric din Niniva
Făcuși — ca pașnică regină ;
Tu, ce-ai sîfit ca sensitiua,
Rămâi o pată de lumină...
(Semiramida)*

Remarc de asemeni : *Străbunii și Doina*.

V. M.

Romanul românesc. — Prozatorii noștri se pare că și-au pus în gând cu tot dinadinsul să încetșenească definitiv în literatura noastră romanul, atât de rar până acum.

Astfel a apărut zilele acestea *Comedia dragoste*, un roman al d-lui E. Lovinescu. În ziarul „Avântul” se publică actualmente *Orașul bucuriei*, roman de d. V. Demetrius. Apoi d. I. C. Vissarion are un roman, deocamdată fără titlu, pe care și-l dispută

editorii. Pe urmă d. L. Rebreanu tipărește un roman, *Ion*, menit să apară în curând. Și în sfârșit d. I. Minulescu s'a hotărât să publice romanul, scris de mai mulți ani, *Măști de bronz și lampioane de porțelan*.

Acestea însă nu sânt, desigur, decât o parte din romanele care așteaptă lumina t'parului.

Fi-va oare printre ele romanul atât de dorit, *romanul românesc* ?

S.

1) Vezi «Calitatea emoției» de E. Lovinescu. — Sburătorul No. 35.

Comemorarea lui Alecsandri. — S'a pomenit aici despre un concurs de piese, deschis de direcția Teatrului Național, pentru a comemora începutul teatrului românesc și pe Alecsandri. Concursul, cum era de prevăzut, n'a dat nici un rezultat, fiindcă termenul de „confecțiuni“ fusese prea scurt și nu putuse ispiți pe scriitorii adevărați să se așeze la o muncă serioasă. Atunci Teatrul Național s'a adresat direct poezilor Mircea Rădulescu și Alfred Moșoiu, cari, cu o iuteală uimitoare, i-au i-au satisfăcut dorința, scriind *O noapte la*

Mircești. Lucrarea celor doi poeți a plăcut atât de mult comitetului de lectură al Teatrului Național, încât le-a votat un însemnat premiu în bani. Societatea Scriitorilor a ținut să se asocieze și ea la plăcerea comitetului de lectură, acordând poezilor și din partea ei un premiu considerabil.

Astfel s'a izbutit să se obțină un poem dramatic prin care să se poată sărbători cum se cuvine bardul de la Mircești. Comemorarea va avea loc chiar în cursul acestei luni la Teatrul Național.

S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(În rubrica aceasta vom publica lista tuturor cărților românești apărute, arătând editura, numărul paginilor și costul unui exemplar.)

N. Iorga. — *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni — Rusia și Polonia* — simple linii de orientare. Tip. „Neamul Românesc“ 1919. 180 pag. Lei 10 ; *Enciclopedia Română*. Fașicola II. Lei 4.

C. F. R. — *Mersul Trenurilor (oficios) de călători*. Valabil dela 1/10/1919. Edit. Alcalay 1919. 200 pag. Lei 3.75.

Pamfile Șeicaru. — *Principii de Politică națională*, orientări pentru românii din noile ținuturi. Cernăuți 1919. 32 pag. Lei 1.50.

Dr. I. Trimescu. — *Lupta contra tuberculozei*, București, 1919. Tipografia Flacăra, 64 pag. Lei 4.

François Coppée. — *Poveste tristă*, traducere de D. Stănescu, București, 1919, Ediura Alcalay, 130 pag. Lei 5.

Laura Vampa. — *Din lumea celor mici*, scrieri pentru copii și tineret, București, 1919, Editura „Cartea Românească“, 100 pag. Lei 4.

E. Lovinescu. — *În cumpăna vremii*, note de război, București, 1919, Editura Socec, 160 pag. Lei 5.

I. Minea. — *Urmașii lui Vladislav I și politica orientală a Ungariei*, București, 1919, Tipografia Speranța, 32 pag. Lei 2.

Almanahul Ziarului Universul pe 1920, București, Editura „Universul“, 140 pag. Lei 3.

Dr. Coriolan Petranu. — *Teatrul ca operă arhitectonică*, București, 1919, Tipografia Triumful, 16 pag. Lei 2.

Theophile Gautier. — *Privirea fatală*, roman ; **Paul Bourget.** — *Prilejuri pierdute*, nuvele, București, 1919, Editura Negreanu, 170 pag. Lei 5.25.

J. H. Lavour. — *Cum se îndeplinește chiar în momentul acesta sfârșitul Imperiului German*, traducere de Sc. I. Ghica, București, 1919, „Cartea Românească”, 68 pag. Lei 4.

N. C. Schina. — *Caracterul noului Parlament*, București, 1919, Editura „Curierul Judiciar”, 80 pag. Lei 3.

Vespasian Pella. — *Delicte îngăduite*, cu o prefață de prof. Iulian Teodorescu, București, 1919, „Cartea Românească”, 515 pag. Lei 15.

Ovid Densușianu. — *Profesorimea*, București, 1919, Tipografia Triumful, 32 pag. Lei 0,75.

Maior G. G. Gaeorescu. — *În focul mitralierei*, însemnări, București, 1919, Tipografia Hașdea, 80 pag. Lei 6,50

Gheorghe Constantinescu. — *Sonicitatea*, conferințe ținute în amfiteatrul școlii naționale de poduri și șosele, București, 1919, Tipografia „România Nouă”, 48 pag. Lei 10.

Jean Bart. — *Cum se desleagă chestiunea Dunării?* conferință, Chișinău, 1919, Editura „Statul Țării”, 32 pag. Lei 3.

Mircea Djuvara. — *Trebue oare să semnăm tratatul cu Austria?* București, 1919, Imprimeriile Independența, 60 pag. Lei 1.50.

Sergiu Victor Cujba. — *Cântări Basarabene*, Chișinău, 1919, Editura Luceafărul, 140 pag. Lei 6.

G. Plastara. — *Contractul colectiv de muncă*, București, 1919, Imprimeriile Independența, 26 pag.

Dostoievski. — *Aminții din casa morșilor*, București, 1919, Editura Alcalay, 320 pag. Lei 7.50,

Mircea Djuvara. — *Câteva considerațiuni generale asupra conferinței dela Paris*, București, 1919, Impr. Independența, 22 pag. Lei 2.

G. Rotică — *Bucovina care s'a dus...* București, 1919, Editura Alcalay, 96 pag. Lei 4.

I. Enescu. — *Agricultura noastră și viitoarea ei îndrumare*, București, 1919, Tipografia Urbană, 48 pag. Lei 3.

Fany Emeric. — *Primeniri*, un capital din „Le roman de la Roumanie” ce va apărea după ridicarea stărei de război, București, 1919, Tipografia Gutenberg, 76 pag. Lei 2.

Radu Cosmin. — *Satire*, ediția II, București, 1919, Editura Alcalay, 170 pag. Lei 10.

M. Sorbul. — *Patima roșie*, ediția II, București, 1919, Editura Alcalay, 200 pag. 7.50.

(Lista s'a încheiat la 29 Noemvrie).

Toate cărțile cuprinse în „Bibliografie” se află de vânzare la Librăria Alcalay, Calea Victoriei, București. Orice comenzi din provincie se expediază contra mandat postal.

A APĂRUT

No. 10

Sectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Vrabia	<i>E. Lovinescu</i>
Povestea mărgăritarului (fragment dramatic din romanul M. S. Reginel Maria)	<i>Victor Eftimiu</i>
Odiseea legățiunei române din Pe- trograd	<i>Dr. I. Tudorache</i>
Părerrea bunicului (schiță)	<i>G. Cair</i>
Sub cer strein (elegie)	<i>Cezar Titus Stoica</i>
Muiercea (schiță)	<i>Caton Theodorian</i>
Prizonierii (nuvelă)	<i>Loc. George I. Popa</i>
Nu mă uita (schiță)	<i>Sandu Teleajen</i>
Cronica dramatică <small>Bujoreștii, comedie în 4 acte de Caton Theo- dorian.</small>	<i>E. Lovinescu</i>

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3,50

EDITURA ALCALAY

A · A P Ă R U T :

E. LOVINESCU

COMEDIA ○ ○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ DRAGOSTEI
ROMAN

LEI 7.50

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VICTOR EFTIMIU

CORABIA cu PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitante, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI